

Eötvös Loránd Tudományegyetem
Állam-és Jogtudományi Doktori Iskola

Tóth Kinga

**A munkavédelem relevanciája a munkáltató kártérítési felelősségének
megállapítása során**

A munkáltató munkajogi és munkavédelmi felelőssége a gyakorlatban

Doktori értekezés tézisei

Témavezető:
Dr. Hungler Sára, egyetemi docens

I. A kitűzött kutatási feladat összefoglalása

Az értekezésben a munkáltató munkabalesetekkel összefüggésben fennálló munkáltatói kártérítési felelősségét vizsgáltam a szakirodalom és a gyakorlat szempontjából. A hipotézisem, hogy a munkavédelmi szabálytalanságok és hiányosságok jelentősen hozzájárulnak a munkáltató munkajogi felelősségének megállapításához. A munkabalesetek és az azzal összefüggésben keletkező munkáltatói felelősség kérdését teljes körűen vizsgáltam, azaz a bírósági gyakorlaton kívül a munkáltatói és a munkavédelmi hatósági szempontok szerint is. A bírói határozatok elemzésével elért eredményeket összehasonlítottam a hasonló vagy ugyanazon tényállásokban keletkezett munkavédelmi hatósági ellenőrzések tapasztalataival, illetve a munkáltató gyakorlatával. A kutatás során kapott adatok közül kiemelttem a bíróság és a munkavédelmi hatóság által a munkáltatótól elvárt munkavédelmi kötelezettségek gyakorlati megvalósíthatóságát, illetve a megfogalmazott elvárásokra vonatkozó munkáltatói reakciókat. Az elemzéseket kiterjesztettem a munkáltató működését befolyásoló újabb külső hatásokra is, mint a COVID-19 pandémia és az energiaválság. A gyorsan változó jogszabályi környezet és a külső gazdasági hatások befolyásolták a munkahelyi egészségkárosodásokat is, ennek következtében olyan új vagy korábban kevésbé vizsgált területek kerültek a munkajogi és a munkavédelmi szakirodalom középpontjába, mint az otthoni munkavégzés során bekövetkezett munkabaleset vagy a koronavírus, mint foglalkozási megbetegedés.

A munkáltató munkavédelmi kötelezettségei közül a munkavédelmi kockázatértékelés és a munkavédelmi oktatás, illetve a munkáltató ellenőrzési kötelezettsége, amelyet részletesebben vizsgáltam az ítéletek és a munkáltatói gyakorlat alapján. A feltárt problémák megoldására javaslatokat tettem, amelyekkel csökkenthető a munkabalesetek száma vagy növelhető a munkáltató kimentési lehetőségének esélye. Elsőként a kötelező felelősségbiztosítást említettem, majd az innovatív technológiák bevezetését a munkavédelem területén. A Mesterséges Intelligencia által biztosított lehetőségek, a munkavédelmi oktatások látványosabbá és élethűbbé tétele VR technológia által vagy a mikroállalkozások OiRA használatával történő kockázatértékelése segítséget jelenthet az egészségkárosodások elkerülésében és a felelősségi eljárásokban. Végül a munkavállalói érdekképviselőt jelentőségét fejtettem ki.

II.

A kutatás módszertana

A kutatást dogmatikai és jelentős részben empirikus módszertan alapján végeztem. A fentebb említettek alapján a céloom a munkáltató felelősségének teljes körű vizsgálata volt, ezért a bírói és a munkavédelmi hatóság határozatainak elemzésével meghatároztam azokat a munkavédelmi követelményeket, amelyek teljesítése elengedhetetlen a felelősség alóli mentesüléshez. A hatóságok és a bíróságok által elvárt munkavédelmi kötelezettségek kivitelezésével és az eljárási tapasztalatokkal összefüggésben kérdőíves és interjú felmérést készítettem a munkáltatókkal.

A pandémia munkavállalói egészségre való hatását magyar és nemzetközi statisztikai elemzésekkel, illetve a Nemzeti Népegészségügyi Központban (továbbiakban NNK) készített interjú elemzésével végeztem. Az NNK által nyilvánosságra hozott adatok, illetve a koronavírussal összefüggő munkavédelmi kötelezettségekről szóló munkavédelmi hatósági tájékoztatók használatával feltártam a munkáltatók új kötelezettségeit és a munkavállalókat érintő veszélyeket, illetve a felsoroltakból következtethető munkáltatói kártérítési felelősséget is.

A Rézler Gyula Alapítvány ösztöndíjasaként lehetőségem volt az értekezésem energiaválságot elemző fejezetét empirikus módszerekkel is bővíteni. Az energiaválság kialakulásának és munkavédelmi kötelezettségeinek dogmatikai elemzését követően az üzemeket működtető KKV-k munkavállalói között kérdőíves felmérést készítettem. A munkavállalók számára kérdéseket tettem fel a válság legsúlyosabban érintett téli és nyári időszakára vonatkozóan a munkahelyi hőmérséklet és munkáltatói kríziskezelés kapcsolatáról.

Az értekezés kidolgozásához hozzájárultak a Társadalomtudományi Kutatóközpont keretében megvalósuló Társadalmi Innovációs Nemzeti Laboratóriumban végzett "Társadalmi innováció a joggyakorlatban: *coaching* és *action research* a munkavédelemben" című alprojekt (továbbiakban TINLAB) kutatási eredményei is. A kutatás során a Mesterséges Intelligencia és a munkavédelem kapcsolatára fókuszáltam, amelyhez big data módszertant alkalmazva 430 munkabaleseti jegyzőkönyvet elemeztem és kategorizáltam, melyet követően a kapott adatokból létrehozott adatbázisban megfigyeltem a Mesterséges Intelligencia használhatóságát. A kutatás során a big data módszertan mellett munkavédelmi szakértőkkel interjúkat készítettem a Mesterséges Intelligencia és az innovatív módszerek alkalmazásáról a munkavédelemben, amelyeket az értekezés is tartalmaz.

Az energiaválság által okozott munkahelyi hőmérséklet, azon belül a meleg munkahely problémájának elemzéséhez korábban említett kérdőíves felmérés mellett a Magyar Szakszervezi Szövetség (továbbiakban MASZSZ) megbízásából készített, az Európai Unió által támogatott és a Fundación Primero de Mayo intézet által vezetett ADAPTHEAT című kutatás eredményeit is felhasználtam. A dogmatikai módszereken túl esettanulmányokat, érdeképviseleti szervekkel készült interjúkat, illetve munkavédelmi dokumentációkat is elemeztem.

III.

A kutatás főbb eredményei

A kutatás eredményei alapján a munkavédelmi hiányosságok és szabálytalanságok hozzájárulnak a munkáltatói felelősség megállapításához. A vizsgált határozatokból megállapítható, hogy a munkajogi kártérítési felelősség elbírálása során kiemelt fontosságú a munkavédelmi kockázatértékelés, a munkavédelmi oktatás és a munkáltató ellenőrzési kötelezettségének megfelelő teljesítése. Az elemzések kimutatták, hogy a bíróság az értekezés III. fejezetében meghatározott esetekben az elvárhatótól szigorúbban ítélte meg az ellenőrzési kötelezettség teljesítését, illetve a munkavédelmi oktatások tematikájából hiányolta a munkavállaló balesetet okozó, szabálytalan munkavégzés elkerülésére vonatkozó figyelemfelhívást. A munkavédelmi hatóság esettanulmányaival összehasonlítva megállapítható, hogy a munkavédelmi hatóság a felsorolt munkavédelmi kötelezettségek teljesítésére vonatkozóan nem határoz meg szigorú, kivitelezhetetlen elvárásokat. A munkáltatók jelzése alapján a bíróság által elvárt folyamatos ellenőrzés nem kivitelezhető, illetve a munkavállaló ésszerűtlen és szabálytalan munkavégzésének valamennyi formája sem képezheti a munkavédelmi oktatás részét. Az eltérő tevékenységi ágazatokban működő munkáltatók példákkal és tapasztalatokkal támasztották alá az említett munkavédelmi kötelezettségekre vonatkozó állításaikat.

A munkáltatók működésére a koronavírus és az energiaválság is hatást gyakorolt, a gyorsan változó és új kötelezettségek megnehezítették a jogszerű működést. Elsőként a munkáltató koronavírus fertőzéssel összefüggő munkavédelmi kötelezettségeit, illetve az otthoni munkavégzés során bekövetkezett munkabalesetek problémáját vizsgáltam. Azonban a koronavírus-fertőzés leginkább a foglalkozási-megbetegedések területén eredményezett változásokat. Ennek oka, hogy a koronavírus biológiai kórokozónak történő minősítésével a munkavállalók koronavírus fertőzése esetén megállapíthatóvá vált a foglalkozási

megbetegedés. Ez azt eredményezte, hogy a foglalkozási eredetű megbetegedések gyanújának bejelentése a korábbi évekhez viszonyítva többszörösére növekedett, amelynek következtében az eljáró hatóságok rövidített eljárást alakítottak ki. További következményként rendhagyó módon, a biológiai kóroki tényezőkről szóló 61/1999. (XII.1.) SzCsM-EüM együttes rendelet hatálya alá nem tartozó olyan munkavállalók esetén is megállapították a megbetegedés foglalkozási eredetét az eljáró hatóságok, mint például a pedagógusok.

A koronavírus követően az energiaválság befolyásolta a munkáltatók működését és munkavédelmi kötelezettségeit. Az energiaárak változásai a munkahelyi hőmérséklet módosulásában jelentek meg, azaz télen a fűtés, nyáron a hűtés hiányában. A munkavállalói kérdőíves felmérés eredményei alapján megállapítottam, hogy a munkáltatók közel felénél nem tudták biztosítani a megfelelő munkahelyi hőmérsékletet vagy az ahhoz kapcsolódó minimális munkavédelmi követelményeket. A munkahelyi mérések alapján a nyári hónapokban jellemzőek voltak a jogszabályban meghatározott maximális hőmérsékleti tartomány feletti értékek, azaz a tartóságon 25. oC feletti hőmérséklet. A téli hónapokban az üzemekben 16°C–18°C hőmérséklet volt jellemző, amely a közepes és nehéz fizikai munkát végző munkavállalók számára megfelelőnek minősül a téli időszakban. Ennek ellenére a munkavállalók azt jelezték, hogy a téli hidegebb munkahely jobban megviselte a mentális és fizikai állapotukat, illetve a munkáltatóval való kapcsolatukat. A további eredmények azt is mutatták, hogy a munkaruha és az egyéni védőeszközök kiválasztásánál a munkahelyi hőmérsékletet nem minden munkáltató vette figyelembe. A munkahelyi hőmérséklet vizsgálata fontos, tekintettel arra, hogy a meleg és a hideg mint fizikai ártalom hatással lehet a munkavállaló egészségére.

Az értekezésben a korábban felsorolt problémák megoldását és a munkabalesetek megelőzését eredményező javaslatokat tettem. Elsőként a kötelező munkáltatói felelősségbiztosítás bevezetésének lehetőségét mutattam be, ismertetve a nyugati országokban már sikeresen működő rendszereket. A munkáltató tevékenységének kockázatához kötött biztosítás, illetve a biztosító szankcionáló ellenőrzése hozzájárulhatna a munkavédelmi rendszerek fejlesztéséhez és a nagyobb munkabiztonsághoz.

További javaslatom az innovatív technológiák munkavédelemben való használata, amelyek elsődleges célja a munkabalesetek megelőzése. Az értekezésben ismertetett tényállások alapján megfigyelhető, hogy a munkabalesetek jelentős részét a munkavállaló figyelmetlensége vagy szabálytalan munkavégzése okozza. A bírói gyakorlat ezekben az esetekben a munkavédelmi oktatásra vonatkozó hiányosságokat határozta meg a munkáltató felelősségét megalapozó okként. Az olyan innovatív oktatási módszerek bevezetésével, mint a VR szemüveg/technológia használata, jelentősen növekedhetne a tudatosabb munkavállalók száma

és a munkavédelmi oktatások hatékonysága. Emellett a mikro- és kisvállalkozások számára az Európai Unió által támogatott OiRA projekt jelenthet segítséget a kockázatértékelések elkészítésében, amelynek használatával beazonosíthatják a munkavégzésükre jellemző kockázatokat és veszélyeket, ezzel csökkentve a munkavállalók egészségkárosodásának esélyét.

Megállapítható továbbá, hogy a Mesterséges Intelligencia használható a munkavédelem területén, a jelenlegi kutatási adatok alapján a munkavédelmi hatóság számára jelenthet adminisztratív segítséget. A technológia által kialakítható egy olyan kereshető adatbázis, amely segítséget jelentene a munkáltatók számára is a kockázatok feltárásában és a megelőző egyéb intézkedések megtételében. Emellett kiemeltem az érdekképviselői szervek, azokon belül a munkavédelmi képviselő szerepét és fontosságát a munkáltató működésében. A megfelelő ismeretekkel rendelkező érdekképviselő jelentős változásokat képes létrehozni a munkakörülményekben.

IV.

A szerző témában megjelent publikációi

- TÓTH Kinga: *ADAPTHEAT Hungarian report*, nem nyilvános Országjelentés az Európai Unió által támogatott ADAPTHEAT projekt keretében (2023)
- TÓTH Kinga: *A koronavírus hatása a foglalkozási megbetegedések és a munkabalesetek területén*, Munkajogilap 2022/III. (2022)
- TÓTH Kinga: *A munkáltató kártérítési felelősségének gyakorlati problémái*, Jogi Tanulmányok (2021)
- TÓTH Kinga: *A munkáltató munkajogi felelőssége*, ARBONI 2018. Cikkíró Pályázat (2018)
- TÓTH Kinga: *A munkavédelem jelentősége a munkáltató kártérítési felelősségének megítélése során.* *Pro Futuro*, 12(1), 175–191. <https://doi.org/10.26521/profuturo/2022/1/11314>
- TÓTH Kinga: *A munkavédelem szerepe az egészségkárosodásokkal összefüggő eljárásokban*, XXVII. Tavasz Szél Konferencia 2024 Absztrakt kötet, 2024, 141.o. <https://dosz.hu/fil/a4509b85e99634dbfc00f58acf7de731f49e2f45d88011811a55b401dce2da66> ,

- TÓTH Kinga: *A munkavédelem szerepe az egészségkárosodásokkal összefüggő eljárásokban*, I. kötet XXVII. Tavaszi Szél Konferencia Tanulmánykötet, 2024.
- TÓTH Kinga: *Autóalkatrész üzemben bekövetkezett halálos munkabaleset felülvizsgálata*, szakdolgozat BME, 2024,
- TÓTH Kinga: *Big data módszertan alkalmazása a munkavédelemben*, Jogi Tanulmányok, (2024)
- TÓTH Kinga: *Egy munkavédelmi kutatás tanulságai*, Munkajogilap, 2023/3., 42–48.o. (2023)